

Науменко А. О., здобувач, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

*Naumenko A., PhD of Economic Sciences, associate professor,
National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv*

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

INNOVATIVE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL COMPLEX OF UKRAINE: THE METHODOLOGICAL AND LEGAL ASPECT

В роботі розкрито сутність інноваційної діяльності, різні підходи до розкриття дефініції «інновація», функціонування системи інвестування інновацій. Представлено основні законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють управління інноваційною діяльністю, їх переваги та недоліки. Визначено, що прийняті за роки незалежності закони не забезпечили ефективного управління інноваціями, тому слід прийняти такі закони, які б покращили інноваційно-інвестиційний клімат з метою залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Ключові слова: *інновації, інноваційна політика, агропромисловий комплекс, інвестиції, законодавча база.*

The essence of innovation activity, different approaches to the definition of "innovation", the functioning of the system of investment of innovation are revealed in the work. The main legislative and regulatory acts governing innovation management, their advantages and disadvantages are presented. It is determined that no law has become a turning point in the organization of innovation management, so laws should be adopted that would improve the innovation and investment climate in order to attract internal and external investment.

Keywords: *innovations, innovation policy, agro-industrial complex, investments, legislative base.*

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва. Інноваційний потенціал формує здатність аграрних підприємств конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і допомагає уникнути економічної кризи [7].

Інноваційна діяльність в сільському господарстві вимагає впровадження заходів з використання новітніх досягнень науки та техніки. Це удосконалення старих або створення нових знарядь праці, вирощування високоефективних, придатних для певної зони вирощування районованих сортів сільськогосподарських культур та порід тварин, впровадження наукових розробок тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теоретичні і методологічні положення, пов'язані з розкриттям сутності й змісту інновацій, інноваційних процесів та інноваційної діяльності, особливостями і закономірностями їх прояву в сільськогосподарських підприємствах досліджувались у працях науковців: В.Г. Андрійчука, В.І. Благодатного, В.О. Василенка, С.А. Володіна, О.І. Дачія, О.В. Донця, В.О. Заготова, М.В. Зубця, С.М. Ілляшенка, М.І. Кісіля, М.Ф. Кропивка, М.І. Лобанова, П.М. Макаренка, М.Й. Маліка, Л.І. Михайлової, Ю.Н. Новікова, В.І. Осипова, І.А. Павленка, П.Т. Саблука та ін. Незважаючи на проведенні дослідження, особливості управління інноваціями, та зокрема їх методологія та законодавча база, і на сьогоднішній день залишаються актуальними.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження методологічного та законодавчого підґрунтя інноваційного розвитку агропромислового комплексу України, виявлення проблем на шляху впровадження інновацій у виробництво аграрної продукції.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи сутність інновацій, важливо розглянути одне з перших визначень цього терміну, яке було дане Шумпетером. Він один з перших, ще на початку минулого століття, ввів цей термін у вжиток як економічну категорію і письмово зафіксував його у 1960 р. у своїй праці "Теорія економічного розвитку". Цей термін розглядався Шумпетером у достатньо широкому розумінні і охоплював:

- удосконалення існуючих виробів, а також створення нових;
- впровадження нових способів виробництва, а також удосконалення існуючих;
- активізування та вихід на нові ринки збуту;
- діяльність, що спрямована на удосконалення і використання нових способів збуту;
- використання нових видів сировини та матеріалів;
- нововведення у сфері виробництва продукції [10, с. 43].

Визначення Шумпетера вважається класичним, одним з найбільш поширених та знаних в економіці, однак воно є досить широким за своїм змістом, оскільки стосується по суті кожної сфери діяльності підприємства.

Шумпетер звертає також увагу на необхідності використання інновацій насамперед у практиці діяльності самого підприємства. На його думку, інновація не може залишатися у сфері теорії. Тому, інновації він розглядає як перше використання винаходу у виробничо-господарській діяльності підприємства [10, с. 45]. Подальше використання винаходу та його поширення

деякі науковці називають дифузією інновації [6, с. 273].

Деякі науковці значно більше розширюють зміст поняття "інновації". Вони вважають, що інновації – це не тільки використання винаходу у виробничо-господарській діяльності, але й також усі роботи, що передують створенню самого винаходу, в т.ч. проектування, впровадження інновацій тощо [8, с. 45]. Інші автори трактують інновацію як саму ідею, яка є новою та відмінною від існуючої, або як існуючу думку, яка в цих умовах підприємством може використовуватись як інновація [3, с. 78].

Відповідно до іншого визначення інновації – це концепції, які стосуються нових рішень чи модернізації, що існують у різних сферах суспільного життя, а також у природі. Це визначення відмінне від того, яке дає Шумпетер. Впровадження нових ідей у всіх сферах функціонування підприємства за Шумпетером – це інноваційність, а не тільки технічний прогрес [10, с. 51].

Інновації потрібні будь-якій державі та підприємству для забезпечення економічного розвитку. Саме вони дають змогу забезпечити динамічний та ефективний розвиток господарства. Створення нових та удосконалення існуючих товарів, удосконалення технологій та організації праці, а також запровадження сучасної системи управління підприємством дає змогу будь-якому підприємству одержати конкурентні переваги. Інновації свідчать про розвиток суб'єкта господарювання, який, будучи одним з елементів системи господарювання держави, створює ВВП. Тому дуже важливо для кожного підприємства здійснювати інноваційну діяльність. У її витоках повинно бути стимулювання такої діяльності на рівні держави, а також сприятливий інноваційний клімат регіону, держави, виробничої сфери тощо. Важливо також на рівні держави підтримувати суб'єкти господарювання, які активно впроваджують інновації. Для цього можна використовувати як інструменти економічної та фінансової політики, так й інструменти освітньої та наукової політики. Підсумком цього дослідження може бути розуміння інновацій як чогось нового, що приносить суспільну користь [5, с. 95].

Умовно систему інвестування інновацій, що класифікується за етапами її функціонування, відображено в табл. 1.

Інвестування інноваційної діяльності є частиною загального інвестиційного процесу, тому потребує комплексного системного підходу.

Однією з найважливіших передумов ефективного господарювання під час запровадження інноваційної моделі розвитку економіки є інвестиційна політика, ощадливе використання коштів, планування обігу і прогноз прибутків. Перелічене належить до найважливіших важелів підвищення ефективності інноваційної діяльності і є, водночас, найбільш "вузьким місцем" економіки України [2].

Інвестиційний клімат країни є система правових, економічних і соціальних умов інвестиційної діяльності в країні, що чинять істотний вплив на прибутковість інвестицій і рівень інвестиційних ризиків.

Функціонування системи інвестування інновацій

Етап I. Визначення джерел		
Державні	Змішані	Недержавні
Етап II. Акумулявання коштів		
НБУ і його регіональні відділення	Розрахункові рахунки, що використовують як нагромаджувальний рахунок із цільовим призначенням	Розрахункові рахунки підприємств різної форми власності
Етап III. Інвестування мобілізованих коштів		
Здійснюється на основі пріоритетності на регіональному рівні напряму НДДКР та інновацій, невідкладної потреби в довготермінових інвестиціях регіонального і державного значення (проблемно- і предметно-орієнтовані)	Визначається кожною структурою самостійно, залежно від мети створення і виду діяльності організації в галузевому та міжгалузевому аспектах (проблемно-орієнтовані)	Визначається самостійно кожним емітентом, створеним для вирішення конкретних завдань (предметно-орієнтовані)
Етап IV. Контроль за використанням інвестицій		
Відповідні органи управління	Незалежні експерти галузевого та міжгалузевого рівнів	Безпосередньо засновники-акціонери

Основні етапи нової інвестиційної політики України закладені в Постанові КМ України від 1 червня 1996 р. № 384, якій затверджено "Концепцію регулювання інвестиційної діяльності" Президента України "Про заходи щодо реформування інвестиційної політики в Україні" діяльності в умовах ринкової трансформації економіки", Указі від 18 липня 1996 року і ряду інших.

Законодавче забезпечення інноваційної діяльності здійснюється на підставі більш ніж 100 урядових та правових документів, основні з яких наведено в таблиці 2.

Одним з ключових документів, які регулюють управління інноваційною діяльністю є Закон України «Про інноваційну діяльність». На наш погляд, закон має як позитивні, так і негативні моменти.

Основні законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють управління інноваційною діяльністю

Документ	Номер і дата прийняття
Основний закон — Конституція України	1996-ВР
Закони України:	
"Про інвестиційну діяльність"	1560-12 від 18.09.91
"Про наукову і науково-технічну діяльність"	1977-12 від 13.12.91 (нова редакція 190-16 від 01.01.07)
"Про наукову і науково-технічну експертизу"	51/95 від 10.02.95
"Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків"	991-14 від 16.07.99 (нова редакція №3333-15 від 12.01.06)
"Про інноваційну діяльність"	40-IV від 04.07.02 (нова ред.31.03.05 №2505-15)
"Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні"	433-IV від 16.01.03
"Про державне прогнозування та розроблення про-грам економічного і соціального розвитку України"	1602-Н від 23.03.00
"Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки"	2623-ІА від 11.07.01
"Про приєднання України до Договору про патентне право"	245-IV від 22.11.02
"Про охорону прав на винаходи та корисні моделі"	1771-14 від 01.06.00
"Про промислово-фінансові групи в Україні"	483/96-ВР від 12.11.96
"Про фінансовий лізинг"	723/97-вр від 16.12.97
Постанови КМУ:	
"Про утворення Української державної інноваційної компанії"	654 від 13.04.00
"Про затвердження Положення про формування та використання коштів Української державної інноваційної компанії"	593 від 28.05.01
"Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів"	549 від 22.05.96
"Про нормативно-правові акти щодо забезпечення реалізації Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків"	2311 від 17.12.99
"Про відкриття спеціальних рахунків технологічним паркам і затвердження Порядку зарахування сум податків на спеціальні рахунки та їх використання технологічним парком"	1018 від 26.06.00 (втрачена чинність на підставі №1643-2006-11)

Щодо позитивних сторін Закону України «Про інноваційну діяльність», слід відзначити наступні:

По-перше, закон визначає форми державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності, а саме: 1) повне чи часткове (до 50% необхідних коштів) державне інвестування пріоритетних інноваційних проектів; 2) надання гарантій комерційним банкам, які кредитують пріоритетні інноваційні проекти; 3) державне страхування інноваційних проектів; 4) надання виконавцям інноваційних проектів пільгового кредитування; 5) компенсація відсотків, які виплачено фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів.

По-друге, суб'єкти інноваційної діяльності мають право на пільги, а саме: половину непрямого податку (податок на додану вартість) за реалізовану продукцію, виконі роботи та надані послуги по інноваційному проекту залишаються у суб'єкта господарювання і можуть слугувати джерелом науково – технічних розробок, дослідно – експериментальних робіт та придбання інноваційних продуктів.

По-третє, інноваційним підприємствам дозволено прискорену амортизацію основних фондів і встановлено щорічну 20% - ву норму прискореної амортизації устаткування 3-ї групи, тобто прискорена його амортизація на такому підприємстві відбуватиметься протягом п'яти, а не семи років. Причому, амортизацію основних фондів 3-ї групи, звичайно, проводять після досягнення ними балансової вартості нульового значення.

По-четверте, інноваційні підприємства сплачують 50% земельного податку.

По-п'яте, необхідні для виконання пріоритетного, інноваційного проекту сировина, устаткування, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних), які не виготовляються в Україні чи виготовляються без відповідності до вимог проекту, звільнено від сплати ввізного мита та ПДВ [1, с. 27].

Щодо негативних сторін, то перш за все це визначення інноваційного підприємства «інноваційним підприємством можна вважати таке (об'єднання підприємств), яке розробляє, виготовляє та реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, що їх обсяги в грошовому вимірюванні перевищують 70% від загальних обсягів виробленої продукції та (або) наданих послуг».

На наш погляд, це досить високий відсоток. Якщо до сплати фіксованого сільгосподатку і отримання пільг щодо ПДВ необхідно, щоб сума, одержана від реалізації продукції сільськогосподарського виробництва і товарів з її переробки за звітний рік перевищувала 50% від обсягу валового доходу, то враховуючи те, що інноваційних підприємств у країні значно менше, ніж сільськогосподарських у цілому, варто було би знизити цей податок до 20-30% з поступовим підвищенням [9, с. 459].

Податкові пільги в зазначеному Законі надають протягом терміну дії

свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного проекту (три роки) за умови, що виконання проекту почато не пізніше 18 міс. з дня його державної реєстрації. Проте патенти на винаходи, що часто стають підґрунтям інноваційного проекту, діють в Україні 20 років, і протягом цього терміну продукція вважається новою і ніким не повтореною. Це термін досить високий для інновацій.

Отже, чинне законодавче забезпечення певною мірою впорядковує бюрократичні процедури. Проте нема жодного закону, що став би переломним чинником в організації управління інноваціями [4, с. 37].

Висновки. Для ефективного управління інноваціями необхідно забезпечити належну нормативно-правову базу аспекту управління інноваціями. Політичні процеси, які відбуваються останнім часом в Україні, не сприяють макроекономічній стабільності. Країна втрачає довіру на світовому ринку, і, як результат, уповільнюються темпи надходжень внутрішніх і зовнішніх інвестицій до провідних життєзабезпечуючих галузей національної економіки, в т.ч. аграрного сектора.

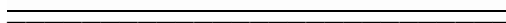
Список використаних джерел:

1. Бабарика О. Впровадження інновацій у сільському господарстві / О. Бабарика. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Серія: економіка та управління національним господарством. 2012. № 2 (18). С. 26–30.
2. Гордійчук А.І. Ефективність галузей сільського господарства та їх інноваційний розвиток. Режим доступу : elibrary.nubip.edu.ua/7331/1/10gai.pdf.
3. Коваль А.А. Методичні підходи до розробки стратегії інноваційного розвитку підприємств України (на прикладі молочної галузі)// Актуальні проблеми економіки. 2006. № 4. С. 78-83.
4. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). К.: Ін-т економіки НАН України, 1997. 455 с.
5. Мартинюк М.А., Ратошнюк Т.М. Інновації в сільському господарстві. Наука й економіка. 2014. № 2. (34). С. 94-98.
6. Маслак О.О., Жежуха В.Й. Сутність та значення інновацій для промислових підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2008, Вип. 18.6. С. 273–276.
7. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві. Режим доступу : www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm.
8. Новицкий В. Информационная трактовка классических подходов в экономической науке. Экономика Украины. 2004. № 2. С.45-48.
9. Новікова О.С. Механізм впровадження інновацій у сільському господарстві на засадах сталого розвитку. Національний лісотехнічний університет України: науковий вісник. 2005. Вип. 15.6. С. 458–462.
10. Шумпетер Й. Капитализм, социализм и демократия. М.: Экономика, 1995. 20 с.

References:

1. Babarika O. Implementation of innovations in agriculture. *Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business. Series: Economics and National Economy Management* 18 (2012): 26-30. Print.

2. Gordichuk AI Efficiency of agricultural industries and their innovative development. Access mode: elibrary.nubip.edu.ua/7331/1/10gai.pdf.
3. Koval A.A. Methodical approaches to development of strategy of innovative development of the enterprises of Ukraine (on the example of the dairy industry). *Actual problems of economy* 4 (2006): 78-83. Print.
4. Lukinov II Economic transformations (at the end of the XX century). K.: Institute of Economics of NAS of Ukraine. 1997. Print.
5. Martyniuk MA, Ratoshnyuk TM Innovation in agriculture. *Science and economics* 2(34) (2014): 94-98. Print.
6. Maslak O., Zhezhukha V. The essence and importance of innovation for industrial enterprises. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine* 18 (2008): 273-276. Print.
7. Mizhu A.S. Innovative activity in agriculture. Access mode: www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm.
8. Novitsky V. Information interpretation of classical approaches in economic science. *Economy of Ukraine* 2 (2004): 45-48. Print.
9. Novikova O. Mechanism of innovation implementation in agriculture based on sustainable development. *National Forestry University of Ukraine: scientific bulletin* 15.6 (2005): 458–462. Print.
10. Schumpeter J. Capitalism, socialism and democracy. M.: Economics. 1995. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532693
УДК 351.82:332.3

Парубчак І. О., д.держ.упр., доц., ЛНУ ВМтаБ ім. С. З. Гжицького, м. Львів,

Радух Н. Б., к.е.н., ЛНУ ВМтаБ ім. С. З. Гжицького, м. Львів

Parubchak I., Doctor of Science in Public Administration, Head of the Department of Public Administration and Administration of S. Gzhyskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnology, Lviv,

Raduh N., Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer, Department of Public Administration and Administration, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Gzhysky, Lviv

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ТА ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ
 ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА У
 НОВІТНІХ ЕКОНОМІКО-ГОСПОДАРСЬКИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ**